

сільськогосподарської мікробіології та агропромислового виробництва НААН України [2].

Люпин за вегетацію переводить важкорозчинні сполуки фосфору в ґрунті в легкодоступні форми, акумулюючи 150–170 кг/га фосфору, накопичує в ґрунті 170–200 кг/га азоту. Він є хорошим попередником для посіву озимих зернових культур.

Люпин білий є доступним джерелом білка та енергії без характерних антипоживних речовин. Насіння придатне для виготовлення білковоенергетичного концентрату як в чистому вигляді так і в міксі з соєю, горохом.

Нааявність безкалоїдних сортів української селекції дозволяє знайти широке використання як в комбікормовій, так і в харчовій промисловості.

Список використаної літератури

1. Люпин (*Lupinus L.*) / С. П. Машковська, С. В. Піда, І. П. Григорюк, Б. Є. Якубенко. – К. : Логос, 2004. – 44 с.
2. Державний реєстр сортів рослин, придатних для поширення в Україні у 2015 році (станом на 05.01.2015) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://vet.gov.ua/sites/default/files/ReestrEU-2015-01-05_full.pdf.
3. Белопухов С. Л. Применение термоанализа для изучения зерна белого люпина / С. Л. Белопухов, А. С. Цыгуткин, А. Л. Штеле // Достижения науки и техники АПК. – 2013. – № 4. – С. 5.

УДК 635.655:631.5

Чорна Вікторія

Інститут кормів та сільського господарства Поділля НААН
м. Вінниця, Україна

ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ВРОЖАЙНОСТІ НАСІННЯ СОЇ В УМОВАХ ЛІСОСТЕПУ

Сьогодні найважливішою зернобобовою культурою світового землеробства є соя і вирішення проблеми повноцінного рослинного кормового і харчового білка в Україні без неї неможливе. Її насіння широко використовується за виробництва високобілкових інгредієнтів для кормів сільськогосподарських тварин і птиці та промислових виробів [1]. Вирішальне значення в максимальній реалізації генетичного потенціалу сортів сої відіграють технології вирощування та погодні умови. Навіть за нестабільності погодних умов в окремі роки та обмеженості складових агрокліматичних характеристик зернобобових культур наукове обґрунтування ефективних технологій вирощування сприяє підвищенню рівня виробництва [2, 3]. У зв'язку з цим пошук шляхів підвищення врожайності насіння сої є важливою теоретичною проблемою, яка потребує наукового обґрунтування за розробки ефективних технологій її вирощування.

Дослідження проводилося протягом 2013–2015 рр. в Інституті кормів та сільського господарства Поділля НААН на сірих лісових середньосуглинкових ґрунтах з вмістом гумусу 2,66%, рН 5,5. Передбачалось вивчення дії та взаємодії трьох факторів: А – сорт: Кивін, Княжна, Монада; В – інокуляція насіння: без обробки, обробка насіння Оптімайз, 2,8 л/т; С – концентрація ретарданту (хлормекватхлорид): 0,5%, 0,75%, 1,0%. Ретардант застосовували у фазу бутонізації.

Однією із важливих складових одержання високих врожаїв сої є сорт. Він стає однією із передумов отримання високого врожаю необхідної якості будь-якої сільськогосподарської культури. Але кожний сорт може повністю реалізувати свої потенційні можливості лише за оптимальних умов вирощування. Встановлено, що поєднання інокуляції насіння та обробки рослин сої ретардантом мало позитивний вплив на підвищення рівня врожайності досліджуваних сортів. Так, у середньому за три роки досліджень максимальну врожайність сорту Кивін – 2,13 т/га, сорту Княжна – 2,14 та сорту Монада – 2,39 т/га одержали за обробки насіння бактеріальним препаратом Оптімайз та обприскування посівів хлормекватхлоридом у фазі бутонізації, що більше відповідно на 47, 38 та 40% порівняно з контролем (без бактеризації та обробки посівів ретардантом).

Слід відмітити, що сорти по-різному реагували на концентрацію хлормекватхлориду. Так, для сорту Кивін найбільш ефективною була концентрація 1%, для сортів Княжна та Монада – 0,75%. Інокуляція насіння цих сортів забезпечила приріст урожаю відповідно на 16, 17 та 15%.

Таким чином, впровадження в сільськогосподарську практику нових сортів, а також розробка удосконалених сортових технологій сої – одна з головних умов підвищення ефективності виробництва і збільшення валових зборів цієї культури в Україні.

Список використаної літератури

1. Бабич А. О. Соя для здоров'я і життя на планеті Земля / А. О. Бабич. – К. : Аграрна наука, 1998. – 272 с.
2. Бабич А. О. Проблема білка і соєвий пояс України / А. О. Бабич, В. Ф. Петриченко // Вісник аграрної науки. – 1992. – № 7. – С. 1–7.
3. Камінський В. Ф. Агрометеорологічні основи виробництва зернобобових культур в Україні / В. Ф. Камінський // Вісник аграрної науки. – 2006. – № 7. – С. 20–25.